

Петар Милорадовић

ПРОДАВНИЦА

*... У то касно време бивају понекад још отворене неке од ових
необичних и толико привлачних продавница,
на које се заборавља у обичне дане.*

Бруно Шулиц

ДАНИ

Они дужи дани,
касног, ноћног светла у кућама.
Музике далеке.

Шта је мени то значило;
како сам памтио
ново и непознато.

Луду вашарску атмосферу у продавници.
Опанке, ланце;
бозу, крахер у две боје,
хлађене на великим леденим сантама
у облику купе, точка.

Ланце сам развлачио по поду
мислећи да они имају везе са емисијом на ТВ-у
Карика која недосīаје.

Зелена хартија за завијање
са ролни се одмотавала.

Папир пекарски и папир месарски
на две гомиле се одлагао,
употребљаван за рачун
мастиљавом оловком,
за исписивање бројева по вертикали,
са подвученом цртом на крају.
Али увек се рачунало
и више од тога.

Разлистани штофови...
твид, мохер, пуплин, свила...
боје; линије ткања,
развлачили су се иза свих призора,
намотавали у трубе,
остављани за кројење и шивење,
за очев капут,
или моју кошуљу тих дана.

ПОСЛЕПОДНЕ

Чекао сам онај тренутак,
после ручка,
стизање са посла у продавницу
уморних радника из кланице.

Плату су огромну трошили,
вадећи пресавијен новац
из џепова кошуља.

Осећао сам мирис крви
на њиховим оделима и кожи,
касније реч: номадско,
са тим повезивао.

Псовали су и говорили непристојно
о младој куварици,
слично порукама исписаним
на кухињским крпама
у оно време.

Седали би на високу, сиву подзиду,
и нервозно о послу говорили.
О шареним кравама,
о сточарима на далекој планини.
Ноге у гуменим чизмама су им висиле док су седели,
остављали свуда трагове од блата
на влажном бетону.

Фудбалско првенство је трајало,
утакмице средином недеље.
Средом из дна продавнице
радио пренос је одјекивао;
валови одушевљења гледалаца,
ту, међу нама, задиркивање
оних чији је тим губио...

Стари трговац је затварао продавницу
на позив жене на касни ручак.
У папирним кесама велики пазар
је носио у кућу, унутра чекао
да се гужва растури,
у миру, без туче.
Промашаји и ништа,
90 минута лудила, инсистирања на пијанству.

Разбацане флаше би свуда по степеништу остајале,
киша их је испирала и светло се у њима преламало.
Мушема, пластифицирано платно на столу
са наштампаним, хиперреалним воћем се лепило од сока;
талог кафе се сушио у шољи дуго,
потом пуцао од сувоће,
круг мале, пусте земље са путевима.

Висила је реклама за пиво са осмехнутим дедом
и оно се из чаше преливало.

Пиво је већ топло стајало пред продавницом и
запушачи су падали по земљи,
одлетали у сливник решеткаст
и сијали одоздо, из дубине,
подсећали на минуло време,
где сам сутрадан завиривао.

ПЛОЧЕ

Увече сам прегледао
грамофонске плоче мојих родитеља.

Велике и мале плоче, различито круте и сјајне.
Ожиљци, зарези и линије огреботина,
слике.

Мало хорови,
фотографије исто обучених жена на омотима
и невидљива тела и главе мушкараца иза њих.
Прво зализани мадригалисти
па завичајна удружења.
Онда неуспео, дупли албум
Студија за експерименталну музику
по узору на Цона Кејца.

Много више
оне сингл са лудим садржајем:
локални алкоси и пробисвети из кафана,
на 45 обртаја.

Отварао сам кутију грамофона марке искра,
из седамдесетих,
тапацираног „умјетном” бледо смеђом кожом.
Игла се кретала по линији зарезаној плитко,
по пропуштеним приликама;
маштању о недостижном;
у чему је свако себе проналазио;
где се та линија на крају прекидала.

Брза и кратка,
заокружена прича која се тањи,
престаје и пропада у себи.

БРОЈИЛО

У подстанарским собама често смо се стишавали.
Тренуци мира, растерећености.
Нико не стиже, никуд не идемо.

Врапци на симсу су се појављивали и одлетали.
Ласте под гредом, на тераси, градиле гнездо.

Баш тад отезало се из увек друге просторије
нешто пискутаво, успорено.
Одлазио сам тамо и гледао:
електрично бројило је палацало својим црвеним језичком,
скоро нечујно.

Осећање присуства нечег што мери,
процењује вечери, јутра,
хладна и топла годишња доба.

Изгледало је све нестварно,
као да протиче и дешава се иза стакла
и пролазећи увећава.

РАЗЛИЧИТО

Периоди дугих разговора,
када се речима више веровало...

Кружење месеци у годинама,
празника у месецима.
Црвена слова у календару;
доколица;
успореност и непокретност.
Занесене мисли о другим земљама,
другачијем постојању од тог,
на тих неколико километара,
са људима из продавнице.

Шта се приказивало понекад
и шта је то било различито...

Једном суве рибице, сарделе,
стигле у малим венцима,
увоз из СССР-а, из Русије.
Сиромаштво се хранило илузијама
да је другде боље, да је негде, заиста, оно обећано.
Да је пријатељство на свим меридијанима.
Говорило се са дивљењем.

Други пут појављивали су се часовници:
СЛАВА, ПОЉОТ, ЗАРИА,
претходници луксузне серије сатова
сибирска пахуљица;
и руска возила нпр. комшијско: ВОЛГА,
дуго и плавичасто, по мери надчовека,
из кога је истрчавао жуфри комшија, ниског раста;
стављао дебели јастук на седиште
да би се из тих кола видео.

Или, изненада,
вечити студент спустио је фармерице на тезгу,
(шверцована роба),
означене месечастом маркицом
са црним коњем и словима:
F E R R A R I.
Брже и да не види свако,
са тим је морало даље одавде.

Свет који се ту повремено представљао,
долазећи са неке непознате кружне стазе
бивао је час ближи, час даљи.

ЦИГАНИ

Могло је ово да се види чак и деведесетих у Београду:
Медведи играју по улицама; њихови одрпани власници.
Чинило се да ће нам се нека медвеђа услуга учинити.

Шансе за боље су постојале,
али додељене другима.

*

Једном Цигани свратише
са медведима из Румуније,
ван зимског сна.

Весела дружина.
Плетиво њихових скитања.

Први пут потпуни странци.
Нешто симпатично у томе.
Имали су црног коња плаховите нарави
са именом Вихор
и коцкама шећера у устима.

Жене су им мараме шарене носиле;
карте премештале по кружном послужавнику.
Стално је излазило да се нешто мора
чинити са *хери* или са *џиреф*.
Упутства су се односила
на заинтересоване за љубав,
срећу.

Два смеђа медведа су играла,
застрашивала псе,
крв им је из ноздрва капала
у тачкама црвеним.
Уковрдана крзна им се тресла од роптања,
од страха, падале сузе из ока.

Људи ниски растом и спретни
раскопчаних кошуља,
купили су црвенкасту жицу и со;
та жица им је послужила, да би се покренули даље.
Ситно семење из цака им се просуло,
и ја га нисам препознавао.

Продавали су сита различите величине;
после су се купци неоправдано,
ситничарски жалили да мало у њима претиче,
мислећи да је то важно,
да је времена имало много
и да га је остајало све више.

БЕРБЕРНИЦА

У берберници велика огледала
су одбљескивала мутну светлост прљавих прозора.
Сребрнаста превлака се цепала са стакла, оксидирала прелазећи у
другу димензију,
Иза огледала.

Искривљен лик се одвајао и потањао, са друге стране;
црта моје косе на челу, поравнавала,
шишке смешно, дечје стајале...

Гледао сам постере на зиду
у берберској радњи.
Фудбалерска братства...
Певач песама те генерације,
осмехнут на железничкој станици,
поред сивог воза...

На месту ољуштене сребрнасте превлаке
брица је завлачио малу слику Мерилин Монро,
у затегнутој хаљини,
и она је ту остала недодирљива,
са другим ликовима
доцније прешлим иза.

ПЕСМЕ

Гастарбајтери тих година наступали су пророчки;
доносили разне вести, о другим језицима
о црвеним и жутиим кишама; техници;
непознатом вођу.

Али оно важније:
Грађевинске и транспортне фирме су тражиле раднике
за Ирак, Иран.

На тезгу у продавници се стављао тај проблем.

И Ирак је само напредовао,
и у Ирану су настајале песме:

Љубав ка Теби учини да оставим огњиште своје¹

Многи су отишли у те земље.

Тужни садржаји са касетофона су емитовани.
Јулиус Меинл кафа (на кеси црнац са црвеним фесом)
рекламирала се и неограничено пила.

Пустиња, песак, 40 степени Целзијусових
непрекидно током шест месеци,
Дуго се причало.

Ти исти пустињски возачи аутобуса
мене су следећа четири разреда превозили до школе;
они су само лудачки дерт волели
и ја сам те њихове снимке музике слушао:

Снијег паде на бехар, на воће
нека љуби ко год кога хоће
ако неће, нек се не намеће.²

Зној нам је са чела капао.
Успорено окретање точка волана;
брујање; таласи топлоте издувани са непознате стране;
у аутобусу је кључало;
свако је у песми своју оазу нашао.

ЗАБАВНИ ПАРК

Луна парк,
породица пропалих...
Аутобус амерички,
THOMAS SCHOOL BUS
из шездесетих су имали;
мушкобањасте жене;
рингишил, стрељану.

Различите дисциплине:
Обарање лимених чуњева;

¹ Рухуллах Мусави Хомеини

² Песма коју је у прошлом веку певао Химзо Половина.

цевчице макарона је требало погодити из ваздушне пушке,
а пушка је избацивала зрно увек ван мете.

Флипер WILD WEST са бројевима на ротирајућим ваљцима,
кркљао је и пуцкао.
Бескрајна игра.

Рингишил се окретао.

Озвучење је преносио дијалог власника и
Аутобус у пола шест,
емисија је неизоставно почињала
на средњим таласима,
тик пре почетка вечерње гужве.

У кожним јакнама са ресама,
усијаних лактова су промицали.
Пиво у продавници куповали,
кобасицу, лук, со.

Кратко су се задржали на туђој ливади.
Јутра једног нигде их више
на видику није имало.
Склопљене латице рингишила.
Ланци од корпи се настављали већ
на другом месту.

Замишљао сам стално бројеве флипера
како се вртоглаво врте,
и изненада, заустављени,
праве још увек довољно велики број
минута, сати, година
који су тек требало да прођу.

ПАНТАЛОНЕ

Морали су да ми шију панталоне,
није ми одговарао ни један број,
који се у продавници купити могао.
Уобичајено навраћање до кројача и
друге занимљивости.
Обим струка, дужина ногавица.

Бројеви су се увећавали,
много је још требало да прође
док нису стали и стекли сразмеру.
Транзистор у кројачевој радњи,
златасте боје у облику глобуса.
Мешање шансона
Шарл Азнавур;
градова, континената,
различитих станица;
депресије цеза, арапске туге.

Пеглан штоф,
мирисао памук, нагорела вуна.

Из лименог глобуса чудно су одјекивали звуци,
провлачили се кроз сенке мрачне собе.

Лампа за осветљавање,
за тачан иглин бод је грејала.
Чоја се кројила за кратки морнарски капут,
за путовање у Америку,
авантуристе Милутина.

Чланци се наглас читали.
Резултати утакмица,
на изглед важне ствари.

Игла машине се покретала,
горе, доле и платно се померало,
одлазило даље,
прикачено увек у други смисао,
одело, човека, судбину.

Конац је лепо цик-цак ишао,
песме се настављале,
SINGER машина је производила звук локомотиве,
остављала узак, жут траг на платну.
Штепови мојих псеудо-левис панталона
су се удвостручавали;
ојачаван ми је оклоп за дуго ношење...
И живот је веома истинит био.